

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

3. Planiores, pleniores, & communiores illationis volitiui, & intellectiui
demonstrationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

6 Controu. IV. de voluntate Dei,

quod negari, vel distinctione saltem tantum in sensu inuicem ad inferendum admitti facile non possit; nisi quandoque communia aliqua, & quae ad manum Philosophis Doctis sunt, tangit.

6. Praecedentis exemplo Antonius Quiros sect. 3. probationes communes, & faciliores contemnens, principium illud omnem intellectum possibilem cognoscitum esse boni convenientis cognoscendi, ac proinde boni à se amabilis, & appetibilis ita ex proprio penu probat: quia implicat cognitio quantumvis pure speculatiua, quae non proponat cognoscendi obiectum aliquod ipsi identificatum; ergo ipsi bonum, & conueniens, ac proinde amabile: nil enim cuique magis conueniens, & amabile quam ipse sibi: imò inde reliqua cuique rei conuenientia, & amabilia, magisque, vel minus talia, quod magis ad esse rei, & eius conseruationem minime conducunt. Antecedens probatur: quia nil ab aliquo cognoscitur, ac iudicatur, quo se illud cognoscere non innoteat cognoscendi, uti à fortiori ex memoria praeterite cognitionis, & ex configuratione per copulam temporis, quo iudicium à cognoscente exercetur, probatur. Siquidem in actu quis cognoscat se cognoscere, & tempus, in quo ipse est, dum iudicat, nec memoria cognitionis à se habita, nec configuratione temporis, in quo iudicat, per copulam esse valebit, ut Controu. I. d. de immutabilitate Dei, ac ulterius Controu. 2. non semel ostendebamus. Notat autem Quiros cognitionem de ipso cognoscente, in quouis iudicio necessario admittendam, esse solum cognitionem quoad an est, & confusam, non autem quoad quid est, & explicitam de cognoscente, & indicante ipso.

7. In hoc explicando, atque à variis obiectionibus vindicando duas fere totas sectiones, tertiam, & quartam impendit hic Doctor operae pretio non magno. Primò: quia solida illationis ex intellectu ad volituum probationes, seu demonstrationes ab impossibilitate cognitionis, quae pure speculatiua sit, nec ostendat aliquid amabile, seu conueniens cognoscendi vitra veritatem ipsam cognitam, & expresse representatam, minime pendent. Nec si penderent huius probatione opus esset: cum in ipsa veritatis speculatione, ac deprehensione euidenti, cuius ita assequenda intellectus praecise, quia talis necessarius foret, latis illi, & de deprehensa veritate gaudium, & nondum apprehensa studium esset, quae sine appetitu, seu voluntate esse non possent, uti certam sequenti videbimus. Deinde specialis recentioris huius probatio adeo est à demonstratione, quam indagamus, aliena, ut vel eius probabilitas vacillet.

Primò enim eadem cognitione, qua quis veritatem speculatiua assequitur sibi quae formaliter representat absque cognitione reflexa diuersa, nequit directa illa cognoscendi representari, ipsaue sui ipsius aliquo modo obiectum cognitum esse: id enim, ut vidimus Controu. 2. create cognitioni repugnat, soliusque Diuinae proprium est: verum quidem est, tunc temporis simul cognosci posse à cognoscente cognitionem; sed alia solum cognitione reflexa ab eius speciebus memoriae postea inferuntur, ut communis Philosophia docet, oriunda: neque ita tunc necessario ab eis oriunda, ut si ab eis vehemens speculatio obiecti sit defecta attentionis potentia incognita speculatio praesens saepe non transeat, est enim exercitium representandi obiectum non seipsam, quam, ut dixi, nequit. Sed illud magis improbabile, seipsam quemvis in cuiusque obiecti contemplatione aliquo modo cognoscere, cum experiamur, cum in nobis, tum in aliis omnibus contemplationis, siue naturalium, siue supernaturalium, & diuinarum rerum deictos, sui prorsus obliatos contemplationibus diu saepe insituisse: imò & à se, & sensu omni alienos ab obiectis, deprehensisque veritatibus, quandoque raptari, quandoque verò in praerupta vel flumina, barathraque incidisse, illud verò de configuratione praesentis temporis in iudicio quouis de praesenti habito per copulam // importati, inuoluntarium est, ut tunc per illud iudicium cognoscei à se iudicantem probetur: nam certè configurationem tempus praesens per copulam diuersum à cognoscente est, neque ipsi duratio intrinseca, quae fors ab ipsa se non differt, ut nonnullis placet, non nihil, sed extrinsecum, quod durationum suarum cunctis creaturis communis mensura est, in qua obiectum durat, & durare, atque esse per copulam (si de praedicato contin-

genti iudicium sit) consignificatur; non autem iudicatus potius quam asinus, vel mulca, quae eidem communi mensurae coexistunt. Verum quidem est ex iudicio à se tunc habito posse ipsum, & reliqua discursu euidenti inferre, tunc ipsum existere, vel postea demonstrare pro tunc existisse. Planius haec discursus huius Recentioris, atque expeditius, confuratur, quam illa, quae malis replicis instantisque sibi tota sect. 4. obiecit, & soluit.

CERTAMEN III.

Planiores, pleniores, & communiores illationis volitui, & intellectui demonstrationes.

1. Prima demonstratio & de se, & ex S. Th. auctoritate sit, quam ipse formauit, nosque explicamus cert. num. 4. & 5. siquidem omni creatura substantiali suis finis, & bonum, seu commodum, suae naturae proportionatum responderet, ut patet creatorum omnium facta iudicatione: atqui bonum hoc nequit creaturis ipsis identificari; alioqui natura, & essentia sua essent felices, & beatæ, quod proprium est Dei; ergo omni creaturae substantiali in suo esse actuali constituta per suam formam actualem responderet bonum, & felicitas vterior in aliquo extra ipsam constituta; ergo & inest omni creaturae substantiali in actu per formam constitutae proportionatus ipsi appetitus, & inclinatio ad suum illud bonum prosequendum, cum abest, gaudendumque de ipso, cum adest. Consequentia haec euidens est, quia bonum cuius, & appetibile suo modo ab ipso idem prorsus est: ut implicat esse aliquid appetibile suo modo ab eo, qui nullo modo appetitum habet. Atqui, & si appetitus, & inclinatio in naturis substantialibus, & insensibilibus non sit vitra formam, qua in suo esse actu constituantur; est in naturis omnibus sensibilibus, & animalibus, qua talibus, quae in sua commoda, & felicitatem ut cognitam, & libere representatam duci solum possunt, ut illam appetant ac appetere proxime, & expedite absolute possint, eius boni, & felicitatis cognitio solummodo expectanda est. Ergo, quia actu constituta animalis actu intelligentis, seu sentiens intelligitur, intelligitur prope proxime expedite absolute potens prosequi sua commoda, & felicitatem: ut autem primum sensitiua, seu intellectiva intelligitur absolute, & si non adeo proxime, & expedite, appetitus seu volitua sui commodi, & felicitatis, siue cum appetant voluntate intelligi debet.

2. Eadem fere demonstratio continetur verbis illis Fulgentii recitatis certam. 2. n. 1. fine, neque enim a (rationali substantia) inesse illatenus ratio possit, nisi eo ipso, si creatoris in se dilectio: quia Deus, nimirum, creatura rationalis, quae talis, suam felicitatem, & obiectum beatitudinis est: ergo, & summe ab ipsa amabilis: ergo implicat dari intellectum, seu rationale sine volitua, seu absque voluntate: quia absque hac nequit Deus ab intellectu, seu rationali creatura amari, ac proinde nequit ab eo amabilis absolute, neque summe amabiliter, quae eius suprema obiectiva beatitudo; quod implicat cum antecedenti subsumpto, quod probatur immo exploratum cunctis Sapientioribus Philosophis, & Theologis est: qui concordantes probant summum bonum Deum propriam felicitatem, & obiectum beatitudinem rationalium creaturarum, quae de facto conditae sunt, (hominum scilicet, & Angelorum) ex solo rationalis praedicato communi, quod omni speciei rationalium competi, non autem ex specialibus specierum sub illo constitutorum praedicatis; nullum autem intellectum, quod rationalis non sit, esse sine implicatione potest.

3. Demonstratio tertia sit ex natura, & sphaera obiectiua intellectus qua intellectus, seu intellectui praecise omnine intellectuum boni, & conueniens cognoscendi est natura sua illius appetituum, omne autem intellectum praecise, quia tale, est natura sua cognoscituum boni illi

conuenientis: ergo natura sua eius appetituum. Minor probatur: quia cognitio boni, & conuenientis cognoscendi natura sua ad eius appetitionem mouet: & si casu, quin exercere moueat, & effectum fortitur quandoque reperitur: tamen ea virtute natura non potest magis, elinque quam essentia, & natura sua carere: ergo intellectum boni & conuenientis sibi cognoscens, naturaque proinde sua ad eiusmodi cognitionem potens, & ordinata, natura etiam sua ad motionem intentionalem sui in appetitum boni sibi conuenientis potens, & ordinatum est præcisè, quia boni, & conuenientis intellectum est. Barfus: ergo, & est illius boni appetituum. Patet hæc consequentia: quia nulla virtus, & potestas naturalis ad actum impossibilem, & chimericum esse potest: atqui potestas intellectui boni, & conuenientis sibi ad se mouendum intentionem per proprium actum, seu cognitionem boni, & conuenientis sibi ad huius appetitionem esset ad actum motionis, & appetitionis boni, chimericum, & impossibilem, nisi eiusmodi intellectum sit etiam appetituum habereque voluntatem, sine qua eiusmodi appetitio esse non potest: ergo omne intellectum boni, & conuenientis sibi præcisè, quia talis debet etiam esse appetituum, ut in minori dicebamus. Neque verò de hac aduersari decernat, sed de maiori.

4. Probatur autem: intellectum, præcisè, quia talis, est omnis veri, seu obiectiue intelligibilis intellectum, sine intellectus potentia intelligendi, quidquid verum, atque ex parte obiecti intelligibile est: atqui bonum, & conueniens cognoscendi aliquid verum, atque ex parte obiecti intelligibile est: ergo omne intellectum, seu intellectum præcisè, quia talis, est boni & conuenientis cognoscendi cognoscendum, & potestas illius cognoscendi. Major huius dictus gratiæ assumpta ab aduersariis nonnullis putatur, ab aliis petito principij, sed cum longè aliud concludatur, quam in ea maiore continetur, & assumitur, qui ita loquuntur, quid petito principij sit ignorant: sed neque gratiæ assumitur, est siquidem omnium Philosophorum, & Theologorum principium intellectum præcisè quia intellectum, omnis intelligibilis intellectum esse, & per se quidem, & terminis notum: inde enim intelligibile denominatur, quod ex parte sui ab intellectu, quia talis, per intellectum percipi possit, aptum est: unde & aliud proloquium Aristotelicum dignitatis loco à Philosophis, & Theologis circumfertur, nempe, intellectum esse conuenienter omni: quia omnium nimirum percipiens eo ipso, quod intellectus sit, esse debet, quia omnia obiectum intelligibilitatem habent, ac proinde omnia obiectum sphaeram intellectus, quia talis, sunt.

5. Non igitur adeo gratiæ ea maior à nobis assumitur, atque ab aduersariis admittitur, quæ omnium Philosophorum, & Theologorum consensu, & ex terminis ipsi vera, & nota est. Sed tamen vltius etiam contra Recentiores hocce probatur, etenim contendunt multis exemplis, & paritatibus, plane disparibus, posse dari intellectum determinatum ad veritates speculativas, & pure speculandas: quare, & ad aliqua vera solum, seu obiectiue intelligibilia, quia ad omnia, & omnimodo, sed speculativa solum percipienda. Rogo autem illos, sub qua ratione ad veritates illas speculativas solas, & pure speculativas possit intellectus ille pertinere? Dicent sane (quod solum non inepè possunt) sub veritatis, & intelligibilitatis obiectiue, siue aptitudinis, ut ab intellectu percipi possint: atqui eadem omnino ratio, sub qua est in omnibus veritatibus practicis. Ergo, & hæc intra sphaeram obiectum intellectus illius continentur: quare, & intellectus ille omnium veritatum, & intelligibilium obiectorum intellectus est, nec ad aliqua solum determinatus, ut contendis: contra, nec ad, quia, si nulla ratio, nisi attenda sphaeram obiectum intellectus illius taxamus, pure arbitratia illis sphaera ab vnoquoque taxatur: atque fingi intellectus alligatus ad vnum solum genus, vel speciem infimam rerum, immo ad indiuiduum vnum tantummodo cognoscendum determinatus: quod est exoritur, & ridiculum.

6. Sed etiam detur possibilis intellectus determinatus ad solas veritates speculativas, & speculatiue solum percipiendas: illa ipsa veritatis illius speculatiue perceptio, & deprehensio bona, & conueniens, & iucundissima cognoscendi, & speculandi est: eiusque interuentu depre-

hensa veritas ipsa magnopere delectat cognoscens, & antequam sit deprehendatur sic speculatiue agit, ut eius deprehendenda causa suarum reliquarum rerum, siquæ ipsorum curam non habeant, ut de pluribus Philosophis, legimus, atque authenticis historiis perhibetur. Et quidem totam Dei æternam felicitatem, iucunditatemque summam è sui perfecta cognitione (quæ de seipso pure speculatiue solummodo esse potest) natam, congenitamque Sapientiores quique Philosophi docuerunt. Ergo in ipsa veritatis speculatione vera est intentionalis motio ad eius deprehendenda à cognoscens desiderium, ac deprehensa gaudium: ergo & in speculatiue intellectu debet esse volitium, seu voluntas. Patet consequentia ex dictis: quia deficiente sic intellectu voluntate desiderij, & gaudij actus chimerici sunt, & impossibiles: ad quos proinde vera realis naturalis motio, & inclinatio esse non potest.

7. Ad hæc natura illa intellectu, nec tamen volitua posset bona sibi, conseruationique suæ valde conuenientia, & necessaria, malaque, & sui destructiua cognoscere, nec tamen illa prosequi, & amplecti, neque hæc posset fugere, & auertere, quæ solis voluntatis (qua illa substantia caret) actibus fieri possunt. Ergo natura, & essentia sua necessarii ad sui conseruationem caret: atqui repugnat creatura carens necessarii ad sui conseruationem de se & natura sua: ergo repugnat substantia intellectu solum, nec tamen volitua: substantiam proximè antecedens patet: siquidem cederet creatura illa in iniquam, & indecentiam creatoris, penes quem est nihil natura sua necessarii ad sui conseruationem destitutum condere: & subinde & aliquid ita ab ipso conditum posse repugnare: cumque inde appareat substantiam illam intellectu solum manere, & imperfectiorem volitua etiam esse, aliunde probatur esse longe perfectiorem: siquidem intellectus tantum requirit probabilibus solum assensibus, seu probabiliter iudicare: ut probabilibus enim intellectus assensatur determinatione eget, & imperio voluntatis intellectu tantum substantia impossibilis: ergo esset determinata ad assensum solum euidentem, ad quos voluntatis, quam non habet, determinatione non eget: intellectum autem determinatum de se ad assensum euidentem, solummodo, volituum intellectu assensum probabilis ac subinde falsi de se capaci longè perfectius est: quare illo perfectius & imperfectius aperta contradictione erit.

CERTAMEN IV.

Eneruantur aduersa argumenta.

1. **E**X his aduersæ sententiæ fundamenta seipsis subruunt. Constat siquidem primo intellectum determinatum ad aliqua tantum obiecta, & aliquo modo solummodo percipienda apertissime implicare: quod à paritate sensuum, quorum quivis, obiecti vnus sensibilis sensus esset, non reliquorum, verosimiliter adhuc minime suadet: quippe quæ à potentiis particularibus ad vniuersalem (cuiusmodi intellectus est, ut vidimus) currere non potest. Et ea adhuc limitatione in intellectu admissa vis demonstrationis tertia minime debilitatur, ut constat ex num. 6. Constat etiam ad aliud fundamentum, quod intellectum prius volituum sit, sicut, & prior vilitatione intellectu, quæ intellectu adiuuatis operatio est, sicut, & volitua volitio, sine qua esse intellectu potest. Constat enim de prioritate maioris vniuersalitatis, & gradus generici respectu intellectui tantum, & intellectui etiam volitui assumi falsum, & factis demonstrationibus repugnans: sin autem de prioritate causalitatis: quia intellectus prior vilitatione est, & proportionatiter intellectu volituo prius, inde potius inferitur sine volituo intellectu esse non posse: erit enim volituum prædicatum metaphysicè consequens ad intellectum, quod nequit esse, nisi necessario ad illud consequatur, dicaturque ad conuertentiam cum illo: atque, ut ex dictis patet, ea solum ratione potest prioritate, quasi natura intellectu volituo metaphysicè præcedere, quatenus.